

nom de la deessa *Maia* al mes d'aquest nom sembla ser un fet purament llatí (Walde-H., Ernout-M.). Coneixem els noms gals dels dotze mesos, gràcies al calendari de Coligny, i cap d'ells no s'assembla a MAJUS.¹⁴ No obstant, les llengües cèltiques insulars han manllevat totes elles el nom llatí d'aqueix mes: irl. *mai*, gaèlic *màigh*, bretó *maé*, còrn. *mé*, ky. mj. *mei* (Pedersen, Vgl. Gramm. I, 216).

Potser, doncs, podríem suposar que ja el cèltic continental, en les seves fases tardanes, prengué part en aquest manlleu, i que d'aquí va derivar *MAIOSTA. De fet és ben sabut que -OSTO- era cèltic (més encara que els paral·lels -ESTO-, -USTO- etc. que també ho eren), veg. Holder; Horst Schmidt, 102, 214; i cf. Bertoldi, R.Celt. XLVI, 184ss.; Pok., IEW, 529; i el meu extens descabdellament en Btr. z. Nfg. VIII, 204-7 (i Top. Hesp. I, 90). Tenint-lo dotat d'aquesta vida, el cèltic alpino-pirenaic hi pogué formar *MAIOSTA damunt un italisme ja assimilat. Fins i tot podríem llavors sospitar que, per raó d'aquesta procedència forastera de MAIO-, el mot restés inacceptable per al gal septentrional, més refractari a la llatinització, d'on vindria la inexistència de *MAIOSTA en quasi tots els parlars d'Oïl.

M'afanyo tanmateix a reconèixer, que el suport semàntic que he indicat ací per a l'etimologia MAJUS és discutible. Observem que encara que sempre hi vagi haver maduixes, el cultivar-les és una cosa moderna, que no es practicava sinó esporàdicament abans del S. XVII. Per tant l'oposició entre la fragària abrilenca, i la madoixa (*mayueta*, *majoufo* o *magiostra*) de maig, difícilment s'aplicaria a l'Antiguitat.

I sobretot cal tenir present que hi ha encara altres formes d'aquesta i de designacions d'altres plantes semblants, que no s'ajusten tan bé al que hem vist fins ara. En particular hi ha les basques. Schuchardt ja comentà (*Museum* x, 399-400) les formes basques com *masusta*¹⁵ 'maduixa'; hi ha també *masustra* bisc. i *marzusta*, *martzuka* labortà. Ens acosten molt al nostre nom de la maduixa el ronc. *marzusa* i Zaraitze *marzoza*,¹⁶ i d'altra banda les citades formes en -sta coincideixen amb el gal *MAIOSTA. En part, és veritat, designen la móra, en part la maduixa, i allò consta des d'antic, però no és estrany el doble sentit, car també es dóna en llengua d'oc, per exemple *amàoussa* figura com de la Vall de Barceloneta definit com a «fraise» per Honorat, però com a «mûre noire des ronces» per Arnaud-Morin.

Observem que en llengua basca n'hi ha dades molt antigues i generals: *marzuzér* ja fou usat en la Bíblia de Leizarraga (S. XVI) com a traducció de *συχάμνος* 'móra d'arbre' (Luc. XVII, 6); i Landucci (p. 93) el 1562 tradueix *çarça mora* com *masustea*.¹⁷ El biscaí Dom. Agirre usa *masusta* (traduït per Goikoetxea: «las zarramoras»), però devia usar el mot també per a la maduixa (o la morera?), car precisa *sasi-masustak* (*sasi* = castellà *zarza*), *Auñemendiko Lorea* I, 114.8. Des del punt de vista de l'etimologia general sembla, doncs, que en basc hi hagi ST conservat al costat de les formes assimilades en -z-; però reconeguem que la fonètica històrica basca es prestartia a creure el contrari.¹⁸

En conclusió els fets bascos són complicats i obligeu a pensar que queden aquí moltes coses que no sabem.¹⁹

MARTOLL és un mot que tractem en apèndix, altre nom pirinenc de la maduixa boscana, i que interessa ací, per més que de moment no aclareixi gaire. En català és un mot de l'Alta Ribagorçana: *martòls* tinc anotat jo mateix de Bono i de Senet (1957), i per a Senet ho registren Krüger (*Hochpyr.* A, I, 54) i Navarro (*CongrLLCat.*, 230); *martòls* a Buirra-Bonansa (1957), i *martòls* encara bon tros Èsera avall, a Barbaruens (1965); però a Benasc *martuèls* (1965);²⁰ segueix, en domini netament aragonès, *martuél*, pl. *martuèls*, a SJuan de Gistau, i a Bielsa *matruèls* (la planta *matrueléra*), 1965 (igual Casac., BDC XXIV i RDTP VII, 695). Més a ponent ja no ho tinc, en el vessant Sud del Pirineu, encara que el fet que a Panticosa etc. diguin *fresa* no prova res, perquè és país ben castellanitzat (tot i que en els boscos d'allà i de Canfranc en vàgim recollir forces).

Però sí en el vessant Nord, on de nou constatem l'aplicació a una fruiteta camperola i fins silvestre; de grandària no gaire més grossa que la maduixa i la móra, però que creix en arbre, com aquesta. És ja de tota la Vall d'Aran *martòt* 'nou amb la closca verda' (Cor., Voc. Ar., 83), recollit des del Toran, al capdaval, fins al capdamunt, Pujolo (si bé a Gessa pronunciaren *martòk* amb confusió d'aqueixes oclusives, fet corrent quan són finals): forma ge. que és preciosa, perquè -t allà postula una -LL' doble etimològica (per tant prova que en cat. i arag. no pot sortir de -CL' ni -L'): deu seguir tot al llarg del domini gascó, car el recolliren a la Vall d'Aura²¹ i Lespy registra «*martoc*: écale verte de la noix» a la Vall de Baretons, i Palay dóna *martòc* i *amartòts* amb més extensió bearnesa o gascona.

Que en aquest mot la -t (> -k) ve de LL ho confirmen encara derivats on, essent interna, passa normalment a -r-. En el Comenge *amartouro* «brou, enveloppe verte de la noix» (Dupleich, Pat. de St. Gaudens), i *Martouré* (que significaria la planta, com a derivat en -ARIUM) és el nom d'un «mamelon» on hi havia el castell i el «faro» d'Arudi d'Ossau (ja en doc. de 1675, P-Raymond, Dict. Top. B-Pyr.). I és el cas que aquest nom de lloc ens condueix al cas d'un altre de pròxim però ja basc (del qual vaig donar l'etimologia a Fo. Li. Vasc. XII, 1972, 300ss.): *Martsu-eta* bnav., *Masparraute* en bearnès (< *marts-barre(n)*/gc. *aute*), prenent *marts(u)* com a tronc comú de les dues formes, amb el sentit de 'sota les moreres o nogueres'; car -barren significa 'alt' en basc, com el gc. *aute*.

És clar que *martuell*/*martoll*/*martot*/*amartouro* no pot venir de MYRTILLUM 'murtró o avajó' ni menys (com ja ho mostra la naturalesa de la consonant final) d'un *MYRTUCULUM (en el qual pensa GdDiego);²² però també semblarà forçat provar d'enllaçar amb el nom pre-romà de la maduixa, suggerint que, a mig camí des de -st- a -θ-, etapa -sθ-, es passés per -rθ-; i que d'un *mayortera s'anés a *martoyera per metàtesi, sobretot tenint en compte la -LL- palesada pel